

అభినవనరస్యతి

[మాసపత్రిక]

నాగరఖండ స్వర్ణకారవ్యవహారాది బహుగ్రంథకర్తయగు

జానపతి పట్టాభిరామశాస్త్రిచే

అనుమరింపబడుచున్నది.

గుంటూరు.

సంపుటము

32

1940 సం॥ జూన్ నెల

సంచిక

3

విషయము

౧ సనాతనధర్మము

౨ హితప్రబోధనము

౩ తిరువాన్మాయమహారాజు శిలా ప్రతిష్ఠ

౪ చరిత్రకవుల సారస్వతస్థితి

౫ వనూకాంబరీవిడంబనము [21-34 పుటలు]

పాలవేకరి కవిరీపతి నాయకచరిత్ర.

౬ ఇల్లాలు [65-68 పుటలు] దంటు లక్ష్మీకాంతరావుగారు

౭ జాతకచర్య [233-236 పుటలు] సంపాదకుడు.

చందానిర్ణయము సంవత్సరమైనకు

ప్రధానపోషకులకు రు 25 0 0

సహాయకులకు రు 5 0 0

పోషకులకు 10 0 0

చందాదారులకు రు 8 0 0

Printed at the Chandrika Press, Guntur,
and published at Guntur by the Editor, Astavadhani
Janapati Pattabhirama Sastry,
author of Nagarakhanda, Swarnakaravyavaharam
etc., etc.

రాజపోషకులు.

శ్రీమంతు, రాణి ఆదిలక్ష్మీదేవమ్మ బహదరుగారు,

గద్వాలసంస్థానము.

ప్రధానపోషకులు.

౧ శ్రీశ్రీ జగద్గురు నచ్చిదానందాభినవశంకర భారతీస్వాములవారు.

హంపి.

౨ శ్రీశ్రీ జగద్గురు, అభినవోద్ధండ విద్యానృసింహభారతీ

స్వాములవారు, పుష్పగిరి.

౩ తంగడ నరసింహారావుగారు, కరణము, మోర్జంపాడు.

౪ ఆర్. రామారెడ్డిగారు, దైవముదినె.

౫ రాజా నురభి వెంకటరత్నంబ బహదరుగారు,

రాణి, ఆఫ్ జటపోలు, కొల్లాపురము.

౬ శ్రీశ్రీ లక్ష్మీనరసింహస్వామివారు, యాదగిరి.

౭ రాజా రఘునందనసింగుగారు, నెల్లూరు.

౮ లింగాల రంగారెడ్డి దేశములుగారు, గణపురము.

పోషకులు.

౧ జాగర్ల మూడి కుమ్మస్వామినాయుడుగారు, కారంచేడు.

౨ రాజా కందుకూరు బాలనారాయణస్వామిరావు బహద్దరు

జమీందారుగారు - దేవిడి

౩ రాయపోలు రాఘవదీక్షితులుగారు, పోలీసు సర్కిలిసస్పెక్టరు,

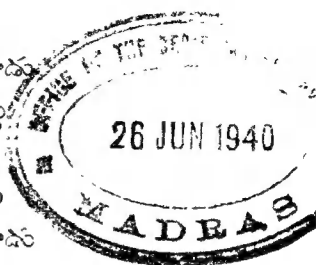
గూడూరు

౪ తాండ్ర వెంకటకృష్ణారెడ్డి దేశములుగారు, బసవాపురము.

౫ రామచంద్రారెడ్డి దేశములుగారు, ఇసునూరు.

చందాదారులు

- 1 దేవలపల్లి రామకృష్ణారావుగారు - వంగపాడు
- 2 తూము రంగయ్యగారు, వకీలు - వరంగల్లు
- 3 ఏలూరు మాణిక్యారావుగారు - గవిచెల్ల
- 4 ఆమంచి అనంతరామయ్యగారు - మద్దిరాల
- 5 గొట్టూరి గోపాలకృష్ణయ్యగారు - ఎఱ్ఱపాడు
- 6 జలగం మల్లయ్యగారు - ఎఱ్ఱపాడు
- 7 ఇటికాల రాజేశ్వరరావుగారు, వకీలు - కంభంమెట్టు
- 8 వెలమకన్నె లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారు - శోభనాద్రిగూడెం
- 9 ఆర్ పుట్టపర్తి, హేడ్ క్వార్టర్స్, ఇంపీరియల్ బ్యాంక్ ఆఫీసు - ఆదోని
- 10 పెద్దిభట్ల నీరయ్యగారు, వకీలు - బెజవాడ
- 11 పుల్లి రామయ్యగారు - పేరికెలపూడి
- 12 గొడుగుల నారాయణమూర్తిగారు - కొప్పర్తి
- 13 మంచికంటి వెంకటరామయ్యగారు, కంట్రాక్టరు - నర్సారావుపేట
- 14 శ్రీరామకవచం అనంతశాస్త్రిగారు, స్టూడుంటిట్ - పిరియాలగూడెం
- 15 కురుగంటి సీతారామయ్యగారు, ప్రొఫెసరు, నైజాంకాలేజీ - హైదరాబాదు
- 16 వెనుమర్తి యజ్ఞనారాయణరావుగారు, స్కూల్ ట్రైప్టరు - హైదరాబాదు
- 17 వేలేటి రాఘవశాస్త్రిగారు, టీచరు - హైదరాబాదు
- 18 నీలా నరసయ్యగారు, మర్చెంటు - సికింద్రాబాదు
- 19 కొండంభట్లగారి వెంకన్నగారు - గుమ్మడిదల
- 20 తడిసిన గోపాలరెడ్డిదేశాయిగారు - దొంతి
- 21 తిరుమలరావుగారు, కరణం - దేమె
- 22 సీతారామారావు దేశముగారు - జాలిగామ
- 23 గురువుల విశ్వనాథముగారు - దొమ్మూట
- 24 ఉప్పల రంగారావుగారు - తాడూరు
- 25 ఇరుకుళ్ల వెంకయ్యగారు, మర్చెంటు - సిరిసిల్ల
- 26 వకీలు శంకరరావుగారు - మాచాయపేట
- 27 మొసలి పాపిరెడ్డిమొకద్దంగారు - కొమ్మేపల్లి

- 28 వీరవోలు రామచంద్రారెడ్డిదొరవారు - వెంకటరావుపల్లె
 29 సముద్రాల నరసింహాచార్యులుగారు - ఆత్మకూరు
 30 దేవభ్రాజు జనార్దనరావుగారు - ఆత్మకూరు
 31 రావుసాహేబు దేవభ్రాజు వీరభద్రరావుదేశాయిగారు - ఆత్మకూరు
 32 కొత్తాలి కిషోరావుదేశములుగారు - ఉప్పరపల్లి
 33 లింగాల బండారెడ్డిదేశములుగారు - నారాయణపురం
 34 రంగరాజు రంగారావుగారు, పట్నూరి - కోడూరు
 35 నారాయణరెడ్డిదేశములుగారు - చినమడూరు
 36 బలుసు బుచ్చిసర్వారాయుడుబహదరుజమిందారుగారు -

కపిలేశ్వరపురం

- 37 పోతురెడ్డిపల్లె వెంకటరామావధానిగారు - గుంటూరు
 38 పెద్దిభట్ల కృష్ణమూర్తిగారు - గుంటూరు
 39 పాలపర్తిరామబ్రహ్మచారిగారు ఆయల్కంపెని - బెజవాడ
 40 తంగెడ నారాయణరావుగారు, కరణం - తంగెడ
 41 దోణా సోమయ్యగారు - సర్వవరం
 42 వాజపేయయాజుల రామసుబ్బారాయుడుబియ్యేగారు-కొల్లాపురము
 43 రామప్పదొరవారు - వాడేల
 44 నారాయణరెడ్డిదేశములుగారు - మొలుగు
 45 మల్లాది సత్యనారాయణగారు, వోవర్ సీర్ - హైదరాబాదు
 46 వంగపల్లి నీలకంఠంగారు - సికింద్రాబాదు
 47 నరసారెడ్డిగారు - నాచారము
 48 కే. నరహరిగారు, ఆయుర్వేది - నంగుమూరు
 49 సుద్దాల లక్ష్మీరావుగారు, కరణం - బొందుగుల
 50 బోయనపల్లి నరసింగరావుగారు - చిత్తలూరు
 51 తిరుకోటపూరు చక్రపాణిగారు, డిప్టీతహళ్ళిలుదారు - చీరాల
 52 వ్యాకరణం వెంకటేశ్వరసిద్ధాంతిగారు - తాళ్ళూరు
 53 చాజాల శ్రీనివాసశాస్త్రిగారు - హాలర్వి
 54 యస్. వి. అప్పారావుగారు - వనపర్తి
 55 వెంకటరామారెడ్డిగారు - పార్లపల్లి
 56 చింతలపాటి రామమూర్తిశాస్త్రిగారు - గుడివాడ

అభినవనరస్వతి

సంపుటము	}	విక్రమ నామసంవత్సరము	}	సంచిక
3౨		జ్యేష్ఠమాసము		3

—♦ ... సనాతన ధర్మ...ము —

(శ్రీజగద్గురు...గోవర్ధన పీఠాధీశ్వరు...లు)

ధర్మము...చరలోకమునకు సంబంధించినదే కాక యిహలోకమందలి పాపముల కందఱకును సంబంధించి శ్రేయస్సును గూర్చునది...ధర్మములలోని కల్ల సనాతనధర్మ ముత్తమ ... ము ... దేశోన్నతికి సనాతనధర్మమే మూలకంద ... ము ... దేశ కాంతిని జేకూర్చుట కీధర్మమే పుధానసాధన ... ము ... విదేశీయులకును జక్కని యాతివ్య మొనంగి గౌరవించునది సనాతనధర్మముగల భరతఖండమే ... ఈధర్మమును నిరోధించువారు హిందువులైనను హింద్యులైనను దూష్యులగుదు ... రు ... స్వ దేశ వేషభాషాధర్మములందు భయభక్తులు గలవాడే హిందువుఁ డగు ... బైబిలు ఖురానువరీఫ్ మున్నగు మతగ్రంథములలోని విషయములును సనాతనధర్మార్థరూపితం బులే ... పాశ్చాత్యులు తమ కార్యములకు గౌరవము సంపాదించుకొనఁదలఁచి పైకన్ను పేరుతోఁ గునాదములను జేయుచు మన ధర్మముపై నిరూఢుల ... దోషముల నాలో పించుచు యువకుల ... విభ్రాంతిపఱచుచున్నారు. మన ధర్మపద్ధతులలో స్వాతంత్ర్య విచారము లేదు ... అని పిచ్చిపట్టించివారు ... ఆజ్ఞాపింపుమనిన యర్జునునిగూడ శ్రీకృష్ణపరమాత్మ యాజ్ఞాపించక శాస్త్రస్పృహ ... బోధించి నీకు మంచినదిని తోచి నట్లు చేయుమని చెప్పినట్లు గీతయందుఁ గలదు ... తామిదమిత్థమని విచారించలేక గ్రుడ్డితనముతోఁ బోవువారి ననుకరించిపోవుట గ్రుడ్డితనముకాని వేఱొకగ్రుడ్డితనము లేదు. స్వబంధములను భేదించునదియే మోక్షమని శాస్త్రము చెప్పిన దెఱుంగక గొట్టెలవలెఁ బరుల ననుకరించుటచేత కాంతిపుష్టికరముగ ధర్మము బలహీనమగుచున్నది. ధర్మ మెప్పుడును నేవిషయమునను నెవరికిని నవకారము చేయదు. అవకారము చేసిన చోట్లు కొందఱు చూపెదరుకాని కండ్లు తెఱచిచూచిన నక్కడ ... కొంటెతనము చేయఁబడినదనియు ధర్మమును దిక్రణకుద్దిగ నమ్మి ప్రవర్తించలేదనియుఁ జక్కగ నెఱుంగఁగలము ... చరధర్మములు కొన్ని మనధర్మమునకు వ్యతిరేకముగ నున్నపు డెవ్వరిధర్మమును వారు సంప్రదాయము ననుసరించి యనుష్ఠించుచు భిన్నరుచులుగల పోదరులవలె ద్వేషము లేక ప్రవర్తించవలెను ... ప్రజలలో నంతఃకలహములు లేకుండ కాంతినిగూర్చి ప్రపంచమును ధరించునది ధర్మము. “ధారణాత్ ధర్మః” అని ధర్మ శబ్దమున కర్థము నిర్వచించఁబడినది. ధర్మ మీలోకమున కాంతినిగూర్చుటయే కాక లోకేతరమున నుత్తమగతులను గల్పించుటచే లోకద్వయమునకును బ్రాణధూతము.

అట్టిధర్మము లన్నిమతములకును నొక్కటియే. దాని స్వరూపమును జక్కగా గమనింపనందుననే మతకలహములు బయలుదేరుచున్నవి. ఏమతమున నితరమతములను బీడించుట ధర్మమని నిరూపించబడలేదు.

శ్లో. యో బాధితేనన్యధర్మాంస్తు న స ధర్మస్తు కథ్యతే,
అవిరోధీతు యో ధర్మ స్స ధర్మ ఇతి నీశ్చయః.

... ఇట్టి యితరమతసహనము హిందూమతమునకుఁ బ్రాణభూతము. ఇట్టిధర్మము కొఱకుఁ బ్రాణమిత్తుననువాఁడే ధార్మికుఁడు. ఇతరమతముల ద్వంసముచేయుట పాపము. అనేకమతస్థు లితరమతస్థులను దమమతమునఁ జేరుడని ప్రచారముచేయుచున్నారు. వా రితరమతములకంటె దమమతముననున్న విశేషమును బుబ్బావుచేసినచో నేనును నట్టి మతమునఁ జేరుటకు సంసిద్ధుఁడను. ఇతరమతస్వరూపమును గుర్తింపక తనమతమునఁ జేరుడని ప్రచారముచేయుట యర్హహీనము. ఇతరమతములను దనమతముతోఁ బోల్చిచూచి విమర్శించినవాఁడుకాని సత్యము గోచరింపదు. బౌద్ధధర్మమున నహింస బోధింపబడినది. అది హిందూమతమున లేకపోలేదు. యజ్ఞమునఁ బశుహింస హింసగా జేదమునఁ బరిగణించబడలేదు. హింసాహింసల నిర్ణయముచేయుట యన్నియెడలను మనుష్యులకు సాధ్యముకాదు. ... యజ్ఞమునఁ బశుహింస నిందితముకాదు. లోకక్షేమమును గోరి యజ్ఞములు చేయఁబడుచున్నవి ... మతకలహము ... రాజ్యాభిలాష కారణముకాని మతకారణముకాదు. యూరపుదేశమున మతకలహములు రాజ్యాసక్తికిని ... బయలుదేరినవి. క్రైస్తవమతగ్రంథమున నూయైస్టు మైంటినియు నోల్ట్ టైస్టు మైంటినియు రెండుభాగములున్నవి. క్రీస్తు పూర్వము ధర్మమునే యాచరణకుఁజెచ్చి మత సంస్కర్తయై గౌరవము పొందినాఁడు. అటులనే మహాత్ముడుకూడ ... అప్పటి నుండియు నామతముల కావన క్తలనుబట్టి యానామములు వచ్చినవి. అపవన క్తలను భగవత్పుత్రులని వారందురు. హిందువు లట్టి రామకృష్ణాదుల నవతారపురుషు లందురు. దేశకాలాదిభేదములను జూచి డాక్టరు మందుల నిచ్చునట్లు పవన క్తలు మతములను నిర్మించినను సనాతనధర్మము లందఱకును సమానములే. కనుక మతాంతరమునఁజేరువా రాయామతములను జక్కగా విమర్శించి పరీవేశించవలెను. రుచిభేదములనుబట్టియే వివిధమతము లితరదేశములందును నేర్పడినట్లు పౌరైష్ట్యైంటు గోమకృత్యాధర్మిక్కు కాఖాభేదములనుబట్టి లేలుచున్నవి.

బ్రత్యక్షవిషయములలోనే మతభేదము లుండ నతీంద్రియములగు మతములలో నూత్న భేదములుండుట తప్పకాదు ... ఇతరమతములకుఁ బ్రవక్తనుండి ప్రారంభము కనఁబడుచున్నదికాని సనాతనమతమున కట్టిది లేదు. ఇది సృష్టినుండి యున్నది. అట్టి రక్షకుని కాననమగు మతము నతిక్రమించుట పాపము. హిందూమతమున కితరమతముల యందు సహనముండఁబట్టియే పెంటుధామను యూరపునుండి చెడలఁగొట్టఁబడి తిరువాన్మూరులో నిలువనీడ సంపాదించఁగలిగినాఁడు ... సనాతనమతావలంబకుఁ దీతరమత ప్రవక్తలను గాని యితరమతస్థులను గాని దూషించక వారియందును భగవదంశకలదని విశ్వసించును ... పాశ్చాత్యులు మనధర్మమున దోషారోపణచేయుటకు వివిధమైన పనులు చేసిరి. తమ మతగౌరవమందున్న దోషములను దాచిపెట్టియు ... సమర్థించు

కొనియు మనగ్రంథమునఁగలవానిని నిందించిరి. మోయర్ విలియమ్స్ తన హిందూ మతగ్రంథమున దేవుని కన్నులుఁబెట్టినచో బ్రహ్మకలేడు కాఁబోలును. అట్టిదేవుని మీరే కేమియుపకారము చేయఁగలఁడు ? ” ఇత్యాదిహాస్యము చేయుచు బోయిపోఁచిట్టదినర హిందువు లందఱు నొక్కసారి యొకకోజున నేనుక్రిస్తుపేరు పెద్దపెట్టున దలఁచవలెనని వాగ్దానము ... కుంతికే గడ్డఁడు కన్యగానున్నపు డెట్లువుట్టెనందు మీరే కేమి పుట్టిన డెట్లు? ఇటువంటి పుట్టుకకుఁ బాశ్చాత్యవైద్యకాశ్రమన బాఠోన జేసిసండురు. ఇటువంటిపుట్టుక లమెరికాయందు డాక్టరులు స్వయముగఁజూచి న్న కలయందు వ్రాసిరి ... సంధవునిజంపునపుడు భగవానులు చక్రముచే సూర్యునిగమ్మి విధమున దీనిపావభయగువఱకు సూర్య సున్నచోటనే సంభంపజేసినట్లు బైబిల్ లోఁ గలదు. కాళిదాసు గ్రంథములం దంతట నొక్కతెలిక నఁబడనందున నవి యొక్క కవి వాగ్దానవి కావందురు. మేక్సికయరుగ్రంథములు నానావిధములఁజెల్లి గలిగినవని నొక్కకవినని సమర్థించుదురు. రాసలీల భగవానులు 11 సం॥ల వయసులోఁ జేసి ... గోపికలు వట్టి భక్తిచేసినట్లును నది జేహసంబంధమైన వనిగాక కేవల మాత్ర సంబంధమైనదనియు విశదముగ ... వివరింపఁబడినది. ఆయింపు దీనిని వ్యభిచారము యల్పించెయ్యదురు. బైబిల్ లో సాంగ్రాఫ్ సాలోహ్ కెలో నెట్టిసందర్భమునఁ బిచ్చివ్వ నలు చేయఁబడియున్నది వానిని దాదా కొనెదరు. స్కాట్లర్ ధర్మ సలహాల్ని మనదేశమునఁ బ్రవేశకారముచేయుట నేర్పితి మనమున్నాము. 5 వేల యేండ్లక్రింద వ్రాయ బడిన భగవద్గీతల ముఖ్యతత్వము నిష్కా, మకర్మమని తెలిసికొనలేని మనవారిని పాపములభయగ మోసపుచ్చఁజూచుచున్నారు.

కందుని జంపి యతని కుమారునకే రాజ్యమునిచ్చెను. జగాసంధుని పధిం యతనికుమారుని రాజ్యముం దుంచెను. కాని శ్రీకృష్ణుం డెవరిరాజ్యమును సమరుండుయ్య నవహరింపలేదు. మన ... ధర్మము న్యాయమేకాని పక్షపాతము స్వలాభముఁగాదు రాక్షసజాతిబాలకుఁడగు పృష్ణుని రక్షించుటకు నృశింహవతారమునెత్తె శ్రీమహావిష్ణువు గుణమే ప్రధానముగాఁ జూచియే మనధర్మము పునర్నిర్మించినది ... కేవలము కాంతి నెలకొల్పునది. పాశ్చాత్యనాగరికతయన్నచో రాజానకు రైతుకు యజమానునకు గాక తండ్రికిఁ గొడుకునకుఁ జివరకు మగనికిఁ బెండ్లాయనకుఁ దగాదాగలిగించి పగపెంచ నది. ఆందువలననే వారిలో వివాహములసంఖ్యతో విడాకుల సంఖ్యయు సమముగా నుండును ... సంపూర్ణముగ నమి సంబంధములనుండి తప్పించి కాశ్యతమఖమును బొందుటయే కాస్త్రముయొక్క ముఖ్యోద్దేశముగాని యెల్లకాలము నొకరితో నొకరు కొట్లాడుట కాదు. కొట్లాటుతుంతయఁ బాశ్చాత్యదేశకాతము ... పాశ్చాత్యశిక్ష యలవడి నందుననే యిట్లు సంభవించె ... మనగ్రంథములను సమగ్రముగాఁ జూచి మాటలాడవలె ...

—♦ తాస్త్రిబద్ధులగు చాతుర్వర్ణ్యమహాజనులకు హితప్రబోధనము ♦—

(మల్లాది రామకృష్ణవిద్వత్పయనులుగారు)

(అఖిలభారతవర్షీయ వర్ణాశ్రమస్వరాజ్యసంఘ పండితపరిషదుపాధ్యక్షులు)

(శ్రీజగద్గురు పుష్పగిరిసంస్థాన పరీధానపండితులు)

ఆర్యులారా !

మనము నివసించెడి భరతఖండము భూమండలమున నన్నిఖండములకంటెను ఖనిత్రమైనదనియు నిహలోకభోగములకంటె బారతాంకికసుఖమును మోక్షమును హెచ్చుగాభావించెడి చాతుర్వర్ణ్యప్రజలతో నిండియుండినదనియు ననేకపురాణములలో ... వర్ణించబడియున్నది. అట్టి ధర్మప్రధానులైన పూర్వపురుషుల వంశములకు సంబంధించినవారలమే మనము. ఈభరతఖండమునకు మునూరు ? వేల సం॥ నుండి విదేశీయుల దండయాత్రలు వారి పరిపాలనమునకు, వారి నిరంకుశప్రేమ రసమునకు లోబడియుండుటయుఁ గలికాలవశమున సంభవించియున్నసంగతి చరిత్రవిదులకుఁ దెలియనిదికాదు. అట్టియిక్కట్లనమయమందునను మనపూర్వులు ప్రాణిమాలను సీరచరములగు నాస్తులను నైహికసుఖములను గోల్పోయియుఁ బ్రాణిములకంటె నకధిపీయమైనట్టియు నుత్తరజన్మములలోఁ దమకు నత్యుత్తమపదము నొసంగునని నమ్మినదియు నై నధర్మమును యావచ్ఛక్తిని గాపాడుకొనియే వచ్చిరి. నేటికాలమున రాజనీతి కాళలముచే మనప్రజలు భోగతృప్తిచేతను జీవితావృత్యాళచేతను రాజకీయాన్నతోద్యోగముల సంపాదించెదమను నాశచేతను వశపూచుకోఁబడి విదేశ విద్యావ్యాసంగములం దాటిలేరిరి. విదేశీయులు మనమతము నిష్ప్రమాణమనియు మనచేఁ బ్రమాణములని నమ్మఁబడెడి గ్రంథములు కట్టుకథలనియు మన మేయితర ఖండము నుంచియో వలనవచ్చితిమనియు నీఖండపుఁ బ్రజ లందఱుఁ బంచమలే యనియు నాబాల్యముఁ బాఠశాలయందును దదితరస్థలములందును బోధింపసాగిరి. క్రమముగా నాబోధ తలకెక్కినకొలది వీరి చిత్తవృత్తులు మాతినవి. వీరలే యున్నతోద్యోగులు దేశనాయకులు నై ప్రపంచము లగుచున్నారు. దీనిమూలమున మనవంశములలో జన్మించినవారలే ప్రతిగృహమందును మనమతమునకుఁ బ్రబలభక్తువు లగుచున్నారు. ఇట్టి మహానిష్ఠవసమయమున నవాదికాలమునుండి మన పూర్వపురుషులచేఁ బ్రాణాధికముగఁ గాపాడఁబడిన స్వధర్మమును రక్షించుకొనుటకంటె మనము చేయఁదగిన మతియొక పుణ్యకార్యము లేదనిన నతిశయోక్తి కాదు. ఈనవనాగరికుల వాద మంతయు ననత్యము.

శ్లో. “అనాదినిధనా నిత్యా వా గుత్సప్తస్తా స్వయంభువా

ఆదౌ వేదమయీ దివ్యా యత స్సర్వాః ప్రవృత్తయః”

ఇత్యాది ప్రమాణములు వేదములు దేవునివలె ననాదులని చెప్పుచున్నవి. వాని

నుల్లంఘించుట నిర్వృత్తికము. ఆర్యావర్తమనియు బ్రహ్మర్షి దేశమనియు ఖ్యాతిగాంచిన మన పుణ్యభూమి యాద్యులగు మనపూర్వపురుషులకు జన్మస్థానము కాని యొక్కడ నుంచియో వచ్చినవారిచే నాక్రమింపఁబడినది కాదు ఆర్యావర్తమును పదమే యాయరమును జెప్పును. మానవజాతికి సృష్టికర్తయగు మనువు నాయనకుమారులగు ప్రియవ్రతోత్తానపాదులు నార్యావర్తముం దవతరించినట్లు పురాణవచనములు గలవు. అనేక లక్షల సం॥ లకు లోఁగా నీఖండమును బరిపాలించిన శ్రీరామచంద్రాదులచేఁ బ్రతిష్ఠింపఁబడిన రామవాధస్వామివారు మొదలగు దేవతల యాలయములు యాత్రా స్థానములుగా నేటికిని బ్రసిద్ధములైయున్నవి. ఇట్టిపూర్వచరిత్రములను జెప్పెడి రామాయణభారతాదిగ్రంథములు పారాయణగ్రంథములుగా మనపూర్వులచే నంగీకరిం పఁబడుచున్నవి. అట్టిగ్రంథముల నప్రమాణములని భావించి 500 సం॥ లకు లోఁగా నీభరతఖండము వార్తనే గుఱు తెఱుగనట్టియు వీరి ఘనతను సహించనట్టియు విదేశీ యుల నాక్యముల విని మోసపోవుట పొరపాటు.

మనగ్రంథములందు 'చారవంతు రజస్వలాం' అనియు.

శ్లో. "పితృర్పితౄ హేతు యా కన్యా రజః పశ్య త్యసంస్కృతా
సా కన్యా వృషలీ జ్ఞేయా తత్పతి ర్వృషలీఽతిః."

అనియు నిర్లాదివచనములు రజోదర్శనానంతరవివాహము మనను గులభ్రష్టులఁ జేయుననియు మన పితృదేవతలకు నరకమునిచ్చుననియు జెప్పుచున్నవి. ఆకాస్త్రము లను నమ్మియే మన యావద్వ్యవహారము జరుగుచున్నది. మనకు బరలోకసాధనముగు ధర్మము చెడినచో బ్రతికినను జచ్చినవారలవంటివార మగుదుము. కులము భ్రష్టమాయె నేని మరల వచ్చునదికాదు. పూర్వజన్మమందు నమ్మకములేని క్రైస్తవులు మహమ్మదీయులు వారనమ్మిన బైబిలు కురానులలో మన మాచరించెడి బాల్యవివాహవిధులు లేనందున రజోదర్శనానంతర వివాహములు నేసికొనినను వారికాస్త్రమునకు విరోధములేదు. వారి మతగ్రంథములకంటె ననాదికాలమునుంచి ప్రమాణరాజములైవిరాజమానములగు వేదము లందునను ధర్మకాస్త్రములందునను విధింపఁబడినట్టియుఁ బ్రాధావివాహమును జేసిన యెడలఁ జేసినవానికిని వాని పితృదేవతలకును నరకమువచ్చునని నిషేధింపఁబడినట్టియు రజోదర్శనానంతర వివాహములు మాకు నమ్మతములని యభిప్రాయమిచ్చి కులభ్రష్టు లగుట మహాపాపకార్యము. ఆర్యసమాజీయులు హిందువులనుండి చీలిపోయినవారైనను మొదటినుండి పాశ్చాత్యవిద్యలనే చదివి తద్వాసనావాసితుఁడైన దయానందులను నొక పురుషునిచే స్వబుద్ధికల్పనచే వేదములలోఁ గొంతభాగ మంగీకరించును గొంత విడ నాడియు స్మృతులను బురాణములను నిరాకరించును దామంగీకరించిన వేదభాగముల కపార్థములఁజెప్పియు నేగ్రంథములును నేపూర్వపురుషులను నంగీకరించని గుణకర్మము లను బట్టియే జాతులు మాఱునను వాదము నంగీకరించుచు దురకలనుగూడ హిందు వులలోఁ జేర్చదమనునపసిద్ధాంతము నవలంబించినవారలు గనుక వారును క్రైస్తవ మహమ్మదీయులతోపా టన్యమతములే కాని మనసంఘములోనివారలు కారు. దేశక్షేమ

మనకు సంబంధించినరాజకీయవిషయములలో మనము వారికిఁ దోడ్పడినఁ దోడ్పడ
వచ్చును. కాని వారిధర్మస్వంసకములైన సిద్ధాంతముల సంగీకరించి యనాదిసిద్ధములైన
మన కులధర్మముల మంటఁగలుపుట పాపకార్యము.

శ్లో. “కన్యా వరయతే రూపం మాతా విత్తం పితా శ్రుతమ్

బాంధవాగ్ కుల మిచ్ఛన్తి మృష్టాన్మ మితరే జనాః ”

అను నఖియొక్క కలదు. 14 సం॥లకుఁ దైననే కన్యకకు వివాహముచేయుట
కాననమే యయినచో నాకన్యక ప్రాథమ్యమునందున రూపమునుమాత్రమే కోరినదై
యన్యకులనుఁదైనను దరిదుఁదైనను గుణహీనుఁదైనను నట్టిరూపవంతుని వరించును.
అటుపైని సర్వాసర్థములకు భాజనమగును బాల్యవివాహము చేయునప్పుడు కన్య
యొక్క భవిష్యత్కాలక్షేమము తెలిదండ్రులకు విచారణీయము గనుక తల్లి ధనవంతుని
గాను దండ్రీ విద్యాధికునిగాను బాంధవులు కులసత్వము విచారించురు. వీరియందఱి
సమ్మతిప్రకారము జరిగినవివాహము కన్యకు సకలకల్యాణముల నొసఁగును. బాల్యమందుఁ
దలిదండ్రు లెవ్వనికిచ్చి వివాహ మాచరింతురో వానియందే యాకన్యకకుఁ జేసినంత
వృద్ధిఁజెందును. ముదురుతీగ కల్లికపెట్టినను నది కొనసాగదు. కనుక నోనట్లుగ్రహిం
లారా ! “సంకరో నరకాయైన కులఘ్నానాం కులస్వరూప” అని లోకగురుండ్రు శ్రీకృష్ణ
భగవానుఁ డానతిచ్చెను. ప్రాగ్భావివాహముల మూలమున నాంశ్లేయులుపడు బాం
లను బుత్రికలు జేసోళ్ళ బాటుచున్నవి. ఈసంగతుల నన్నిటిని గ్రహించియు మన
నీదుష్కార్యములలోఁ బ్రవర్తించఁ జేయుటకై దేశనాయకంపుమ్రులు పురికొల్పుటకు
వారిజేదశాస్త్రముల సభ్యసించకపోవుటయు బాల్యము మొదలు విదేశీయాచారము
లవడుటయు వారి జన్మాంతరవాసమును హేతువులు. అఖిలభారతవరీయవర్ణాశ్రమ
స్వరాజ్యసంఘమువారి హితోపదేశ మింతకంటె వేఱుకాదు. శ్రీజగద్గురువులగు
శ్రీశృంగేరి శ్రీభ్రహ్మగిరి శ్రీకామకోట్యాదిపీఠాధీశ్వరుల సదుపదేశ మింతకంటె వేఱు
కాదు.

విశేషించి నిజామరాష్ట్రీయులగు చాతుర్వర్ణ్యప్రజలు గమనించవలసిన
ముఖ్యవిషయము. వెనుక చింతించుట దెట్టితనము. ఇప్పుడు ప్రజాభిప్రాయచరిజ్ఞాన
మునకుఁ బంపఁబడిన యీబాల్యవివాహనిషేధకాసనము ఖిల్లును యావచ్చుకై ప్రతి
ఘటించి మహాజనముయొక్క యసమ్మతిని దెలియఁజేసి యిది కాసనముకాకుండఁజేసి
ధర్మసంరక్షణనుకృతము నంది తమతమ వంశములు భ్రష్టుములుకాకుండ రక్షించు
కొందురుగాక. నేను బాల్యమున భాగ్యసగరమునందు స్వగృహీయని సంకల్పము
చేసినవాఁడను. స్వదేశీయుఁడను, గనుక నీవిషయమును గమనించి ధర్మరక్షణమునకుఁ
దోడ్పడుదురని సమ్మతమున వాఁడను. ధర్మోజ్జయతు.

—♦ తిరువాళ్ళూరుమహారాజు శిలాప్రతిష్ఠ —

(చిత్తమల అప్పయ్యకాస్త్రీగారు)

ఇటీవల గొలదిదినములకిందట మదరాసు ... నఁ దిరువాళ్ళూరు మహారాజు గారి శిలావిగ్రహప్రతిష్ఠ జరిగినది. ఇది రాజుగారు పంచములకు దేవాలయప్రవేశము నిషించినందులకు జ్ఞాపకార్థముగ జరిపినారట. తొలుతనుండియు భరతఖండమున శివేశ్వరదేవీప్రభృతి దేవతలు సాధారణముగా నుండు నుపాసకుల కంటికిఁ గనఁబడని వారగుటచేఁ బూజించుటకు శాస్త్రమునందుఁ జెప్పఁబడినట్లు తత్తద్దేవతలకుఁ దత్త దాకారములను గల్పించి యథావిధిగాఁ బ్రతిష్ఠించెడి యాచార మున్నది. భక్తులీ విగ్రహారాధన మొనరించి క్రమముగా జ్ఞానముగలిగినమీఁద సచ్చిదానందుని మానసిక ముగా ధ్యానించి మోక్ష మందుచుండెడివారు ... తలిదండ్రులు మున్నగువారు మృతులైనపిమ్మట నుత్తరకిరీయామలం గావించుటకుఁగా నొక శిలయందుఁ దమ పితరుల యాకారమును గల్పించి యాదరించెడి శాస్త్రీయాచారమును గలదు ... మహాభక్తులై పిమ్మట జ్ఞానులై యమానుషకార్యములం జూపి మృతులైన మహాత్ములను మనవారు దేవతలనుగా భావించి జ్ఞాపకార్థముగా వారి యాకారములను నొకశిలయందుఁ బూర్తిగాఁ జిత్రించి పూజించెడివాడుకయుఁ గలదు ... ఏవో యొక ధార్మిక మహాకార్య మును జరిపినవారికి శిలాకార మొకటి నిర్మించి సముచితప్రదేశములను నిలిపెడి యల వాటును గలదు. ఇపు డీరాజశిలాప్రతిష్ఠ వై నాల్గింటిలో నెందునఁగూడఁ జేరదని తలంచుచున్నాము. ఈమహారాజుగారు చేసిన ధార్మికమహాకార్య మేమిగలదు? స్వాధీనమున నుండు దేవాలయములలో శ్రుతిస్మృతినవాచారవిరుద్ధముగాఁ బంచములను నిరంకుశముగఁ బ్రవేశింపఁజేయుటయేనా? అందుల కెవరు సంతోషించిరి? ఎవరు ధూషించిరి? బహుశసంఖ్యాకులును రాజుగారియందు భక్తివిశ్వాసములు గలవారను నగు సనాతనులు తమ రాజ్యములోనుండువారుపైత మానందింపకపోవుటయే కాక శాస్త్రీయనూచానాచారవిరుద్ధమని నిరసించి తద్దేవాలయములను బహిష్కరించిరి. ప్రభువులు సంతోషించిరందురా? ఇది ప్రతిష్ఠించిన శ్రీ గవర్నరుగారు మహారాజుగారి కృత్యము సర్వజనసమ్మతమును మెప్పుకొనఁదగినదియొక గాకపోయినను నేటికిఁ గొంతవఱకు మాత్రమే యైనదని చెప్పి తప్పించుకొనిరి.

ఒకవేళ శ్రీవారు మెచ్చిరనియే యనుకొందము. వారు భారతీయ శాస్త్రీయ ధర్మాచారాదివిషయములు గుర్తెఱుఁగనివారగుటం బట్టి వారి మెప్పుదల యావిషయ ముం దంత విలువగలది గానరదు. వారుగాక కొచ్చినమహారాజుమున్నగు ధార్మిక ప్రభువు లెవరైన మెచ్చిరా? లేదు. దీనింబట్టి ప్రభువులును మెచ్చలేదని తేలినది. ఇంకఁ బంచమాధ్యక్షకై పాటుఁబడుచున్నామని డచ్చుకొట్టి చెప్పకొనును నిర్బంధ కాననంబులం గావించెడి కాంగ్రెసువారును దత్తభాసమావేశకులును దమచన్యాసకులును మెచ్చిన మెచ్చవచ్చు. ఇందులకుఁ జిత్రపడవలసిన యవసరము గానరాదు. వీరి

సంఖ్య ౭ మా స్వల్పము. దానికికప్పుచార వత్సరకము. పంచములు సంతోషించు రు
దురా ? వానికి గావలసినవి యార్థికాధిసౌకర్యములైనందున నిందుల కానందితురని
తలచుట వెట్టితనము. అందెద్దురుప్రభృతి నివృణాతిసాయకుల యుపన్యాసములే
సాక్షి. ఎవరుసంతోషించినను నెవరు సంతోషింపకపోయినను సర్వభూతదయాకురు
డగు సనాతనుడే సంతసించునందురా ? అది కలలోని వార్త. కాస్త్రవిధి నుల్లంఘించి
స్వేచ్ఛగా సంచరించువాడు నాయజ్ఞను ధిక్కరించువాడు దోషియై సుఖ
హినుడు నగునని.

శ్లో. య శ్శాస్త్రవిధి ముత్సృజ్య వర్తతే కామకారతః
న స సిద్ధి మవాప్నోతి న సుఖం న పరాం గతిం,
అజ్ఞాచ్ఛేదీ మహాద్రోహీ.

మొదలగు గీతావాక్యములలో నొక్కొక్కచెప్పియున్నాడు. కాబట్టి యింకను
దీర్ఘాయుష్మంతుడై రాష్ట్రపరిపాలనము గావించుదగిన తిరువాత్కూరురాజుగారి విగ్ర
హమును శిలయందుఁ జిత్రించి ప్రతిష్ఠించుట యెంతమాత్రము బాగుగా లేదనియుఁ
బై పెచ్చు మతధర్మాచారధ్వంసక కార్యములు గావించినాఁ డీమహారాజుని యావిగ్ర
హమును జూచినపు డెల్ల ధార్మికజనులు నిందించెడి దశ యద్దానికీఁ బట్టునేమోయని
యుఁ దోచుచున్నది. కాననే సంఘసంస్కారమన్యులలో యేకాంగ్రెసువారో యల్ప
సంఖ్యాకులు సంతసించుట ప్రధానమని తలంచి యావిగ్రహము నట్లే యుంచుట భావ్య
ముగాదని నూచించుచున్నారము.

— ప్రస్తుతపు సారస్వతస్థితి —

(విమర్శకాగ్రేసర కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్యకాస్త్రులుగారు)

భగవంతుడు ... 80 ఏండ్లు ... న స్త్రీభూమిపై నిలిపెను. నావయస్సు
మిక్కిలి ముదిరిపోయినది. ఇంత ... వయస్సులో ననేకచిత్రములు జరిగియున్నవి.
వానిని ... వ్రాయుచున్నాను ... నాకు సారస్వతమునం దభిరుచి మెండు. ఆ
హేతువుచే దాని పరిశీలనము హెచ్చుగాఁ జేయఁగా మన సారస్వతములో విమర్శన
ములు చాల తక్కువగానున్నవనియు సారస్వతాభివృద్ధి చేయవలయునన్న విమర్శ
నము లెక్కువగాఁ జేయవలయుననియుఁ దోచినది. సంస్కృతమునందును నింగ్లీషు
నందును విమర్శనములు హెచ్చుగాఁ గలవు. అవిధముగానే తెలుగునందును

హెచ్చుచేయఁదలఁచి వ్రాయుటకుఁ బూనుకొంటిని. రాజకేళిరచరిత్రమును నవల ... వివరీతస్థితిలో నడచినందున లోకములో నిట్టిగ్రంథములు పుట్టిన సారస్వత మంతయుఁ బాడగునని ... విమర్శించఁబూనితిని. ఈవిమర్శనము నా మొదటిగ్రంథము. ఇందులో ... గుణములకంటె దోషములు హెచ్చినందున ... ఖండన మెక్కువయైనది. అందుచే వీరేశలింగముగారికిని వారి శిష్యులకును నాపై ద్వేషము పెరిగి తిట్టఁబడితిని ... నేను దిట్టలేదు ... మరణాంతాని వైరాణి ... స్వర్గములో నున్నవారిమాట యిపుడెందులకనిన ... స్వర్గములైనను మృతునిగా వారిని మనము తలంపరాదు. ... కవి ... కాఁబట్టి ... మృతజీవుఁడు. ... వీరేశలింగముగారు కొమఱ్ఱాజు లక్ష్మణ రావుగారు మున్నగువారు మొదట నావిమర్శనములఁ బాటించకపోయినను బాగుగాఁ బరిశీలించిన తరువాత సరియైనవనియే యభిప్రాయపడఁజొచ్చిరి ... క్రమముగా నా విమర్శనముల నంగీకరింపఁజొచ్చిరి. నేను బరిశోధకులలో నొకఁడనైనట్లుగ... లక్ష్మణ రావుగారు చిత్రాక్షిణ్యములలో వాసిరి... వీరేశలింగముగారును... చేయూఁతనీయు మొదలిడిరి. కవుల చరిత్రకారులు నన్నయభట్టుకంటె బూర్వము తెనుగుకావ్యములు చెప్పినకవులు పెక్కురు గలరనియు నందు భీమకవి కవిభల్లుఁడు నన్నచోడుఁడు మున్నగువారేమీ లు... డెడివారనియుఁ జెప్పుచు వచ్చినవారే యైనను నా వ్యాఖ్యలు చూచి పరిశోధకుఁడేయని గ్రహించిన తరువాత ... నన్నయభట్టారకుఁడే మొదటి ... తెలుఁగుకవియని తలంప మొదలుపెట్టిరి. ... నావిమర్శనములను ద్రోసి వేయ ... లేదు. మఱియుఁ గవులచరిత్రకారుఁడు మంత్రభాస్కరుఁడే భాస్కర రామాయణ మొనరించిన కవియని మొదట వ్రాసెను. దానిపై విమర్శించుచు నేను భాస్కరోదంతమును గ్రంథమును వ్రాసితిని. సాగ్రంథమును జూచినతరువాతఁ దన కవులచరిత్రములలో ... దిద్దివేసికొనెను. ఈవిధముగా నే నొకపరిశోధకుఁడనుగాఁ దీసికొనఁ బడితిని... విమర్శకాగ్రేసరభిరుదము నాకు విజయనగరపండితు లొసంగిరి. వారిలో బ్రహ్మశ్రీ ఆదిభట్టనారాయణదాసుగారు మున్నగు పెద్దలు గలరు ... దానిని నేను బెద్దలయందలి గౌరవముచే వాడుకొనఁ జొచ్చితిని... కొందఱు ... విచారపడఁ జొచ్చిరి. దైవకృపచేత నీవిధముగా నా భాషాపరిజ్ఞానమునకు వన్నె రాఁజొచ్చినది ... లేకుమళ్ల రాజగోపాలరావుగారు... నన్నుగని మిత్రునితో... నీవు గొప్పవారిపై నొకవిమర్శనము వ్రాయుమనెను. అది యెందుకని ప్రశ్నించు వారిపేరుతోఁగూడ నీపేరు పైకివచ్చుననియె. అమాట విని నేను ... గొప్పవారిపై విమర్శనము వ్రాయుటచేతనే పేరువచ్చునా ? ఉత్తమవిమర్శన మైనప్పుడే పేరువచ్చునుగదాయని తలంచి విమర్శ నము లుండవలసిన మార్గముకూడఁ జూపితిని. సాహిత్యాభివృద్ధినిజేయునవి విమర్శన ములు భాషాంతరీకరణములు వ్యాఖ్యానములు నను నీమూఁడునునై యున్నవి. వీనిలో భాషాంతరీకరణములనుగూర్చి ముచ్చటించుకొందము ... కాకుంతలముపై రి భాషాంత రీకరణములు గలవు ... (1) పరవస్తు వెంకటరంగాచార్యయ్యవార్లంగా రాంధ్రీకరించినది. వీరు సంస్కృత ప్రాయముగాఁ జెనిగించిరి. (2) దాసు శ్రీరాములుగూ రాంధ్రీకరించినది. (3) రచ్చ తెనుఁగునఁ జెనిగించిరి. (4) కందుకూరు వీరేశలింగము

రాంధ్రీకరించినది. వీరు ... సులభముగాఁ దలముఠిని దెనిగించిరి. (4) రాయ
దుర్గము నరసయ్యకొస్తులుగా రాంధ్రీకరించినది. (5) వడ్డాది సుబ్బారాయఁడుగా
రాంధ్రీకరించినది. వీరు మక్కికిమక్కిగా నాంధ్రీకరించినవయ్యును. (6) వేదము
వేంకటరాయకొస్తులుగా రాంధ్రీకరించినది. వీరు స్వేచ్ఛగా వ్రాసినది. ఈ
యాటింటిలోను బరవస్తు వేంకటరంగాచార్యులయ్యవార్లంగారు వ్రాసినది మొద
టిదై యుండవచ్చును ... విమర్శనకు గుణదోషములు 2 ను శత్రుకొని విమర్శింపవలసి
యున్నమాట సాహిత్యశాస్త్రముచే బోధపడఁగలదు. ఆశాస్త్రము “దోషహీనం
గుణాధానం కర్తవ్యం నియమాత్మకతే” అని చెప్పుచున్నది. కాన దోషహీనము
గుణాధానముఁ జేసిన విమర్శకుఁడు కవికి ... మిత్రుఁడే. కావున నన్ను శత్రునిగా
శంకుటకు వలను గాదు. ఈవిధముగా ... విమర్శనములు హెచ్చై సారస్వతము కొంత
యభివృద్ధిలోనికి వచ్చినది. ఇప్పుడు మన సారస్వతములోఁ బద్యకావ్యములు వచన
కావ్యములు ఖండకావ్యములు నవలలు ద్విపదలు నాటకములు వ్యాఖ్యానములు విమర్శ
నములు చున్నగునవి హెచ్చుగా బయలుదేలుచున్నవి. ఈవిధముగాఁ బరిశీలన
మొక్కువైనది. అందులకు సంతోషము ... ఇంకను విమర్శనము లెక్కువ కావల
యును. ఎక్కువగాకున్న సారస్వతము సరిగా నడువదు ... సారస్వతాభివృద్ధి
కృమముగా నాఁగాక.

—♦ మద్రాసున్యాయమూర్తి యేకేగారు ♦—

ఈవాటికిఁగాని యింకను 50 ఏండ్లకుఁగాని 100 ఏండ్లకుఁగాని వివాహ
బంధముయొక్క యాధ్యాత్మికశృంగారరసాదులఁ జెడఁగొట్టునట్టి మార్పులను కాసిం
చుచుఁ జట్టముల నిర్మించినయెడల ... మానవజాతి తేమశ్రేయములకు విధ్వంసకములై
వరుఁగుచున్నవి.

సాయంకాలనటన్మ హానటజటారుటాటవీద్యోధునీ
స్థాయద్ధంగముగుంఘమోపమితవాచాచాతురీధుర్యుడై. 131

గీ. అవధరింపుము విక్రమాక్రావనీంద్ర!
చిన్న నాఁ డేను పున్న కాశీపురస్థ
లావలోకనకాంక్షచే నరిగి యరిగి
జంబుకేశ్వర మనుపట్టనంబుఁ జేరి. 132

గీ. కంటిఁ బాంథజనాహ్వనకారి మృదుల
వాతహాతచలత్పటకేతనాంక
మై, మదీయశ్రమిచ్చిదాహారి యగుచు
నలరు నొకవంటకూలి యొయ్యారియిల్లు. 133

సీ. హాళి పుట్టించె సద్యఃకల్పితానల్ప
రసపూర్ణగాథా దురంతపటిమ
రక్తి గల్పించె ధారాళవాచాసుధా
మాధురీధుర్య సంగీతరీతి
తెలియఁజేసె ననేక దేశసభాంతరా
రాశికాంతర నికరప్రపంచ
మస్కురం బొసఁగె శబ్దార్థవైచిత్రి ని
బంధనోజ్జ్వల గద్యపద్యసమితి
తద్యవాల కన్నకల్పిత తారకాయ
మాన సోమసమానీతులైన పథిక
కథికగాయకచారుసత్కవుల యుదర
పూర్యగంతర సల్లాపములు నరేంద్ర! 134

చం. చిటిలిన నాభినామ మొకచేఁ దెలనాకులు చాయతోడిపు
క్కిటివిడెముక బెడంగుగ బిగించిన వైటచెఱంగులోనఁ బి
క్కిటిలు కుచంబులుం బసిఁడికమ్మ దళుక్కును చెక్కుదోయి చొ
క్కిటముగ ముద్దుగుల్కు నొకకల్కి వెసం జనుదెంచి యచ్చటఁ

సీ. మఱి వండిపెట్టు కొమ్మలులేరె మావెంటఁ
బడుదు రటంచును బాయఁబలికి
పోవఁజూచినఁ దిట్టిపోదు, రిదేల, వా
దాడఁజాల మటంచు నానగొలిపి

అటువంటివారమా, ఆశలదీర్పు, మి

క్కిలిపుణ్యమున్న నంగీకరించి

కమ్మలు గదలఁ గన్బొమ్మలు నిక్కిడ

ఆరజమ్మునఁ గూలిబేరమాడి

వచ్చుతెరువకు లందలు వంటపనికి

నన్ను మెత్తురటంచు నందములు సూపి

బాళి పుట్టించుదాని కప్పథికు లెల్ల

బడఁబడికెమీఁదనే మిన్ను లొసఁగి రపుడు

136

తే. వారితో నేను భుజియించి వనజబంధుఁ

డ స్తగిరిఁజేరుతఱియైన నపుడు నదికి

పోవువారలఁజూచి నేఁ బోక నిలిచి

సందెవార్చితి జలము లొసలి యొసంగ.

137

కం. ఆసమయంబునఁ జీకటి

మాసిన తన ముదుకచీర మైకలనిగ్గుల్

వాసులకుఁబెనఁగఁగా నొక

దాని యగుదుదెంచి యొకసుధాకరముఖితో.

138

కం. ఏమో గుసగుసలాడిన

ఆమగువ మతేమినేతు, ననువగుమగవాఁ

డీమాటకు నొడఁబడఁ, డ

క్కామినియెడ మాట నిల్పఁగా లేనైతి

139

కం. అనుమాటలు సవసవగా

విని నే నేమో ప్రమోషవిధమని చేర

జని యది యేమని యడుగ

కనుగొని యమ్మగువ ముఖవికాస మెసంగ

140

తే హత్తుకోవచ్చు నీపంటి యందగాని.

కున్న దొకచోట నొక మంచియొఱపులాడి.

దాని కిలికించితంబునఁ దవిలిపట్టి

వాఁడు దేవేంద్రునకుఁ జీటివ్రాసఁగలఁడు.

141

మ. అను నమ్మాటలతోడనే రతిపతిజ్యోవల్లికాటీంకృతుల్

విని తా మంచిది పోదునాయనుచు నన్ వీక్షించి యయ్యంబుజా

- నన నేబాసు! బలార! జాణవపుదన్నా! ఇంతతెం పొండకుం
డినవాఁ డేమగవాడు? నీతపము పండెన్, నిండె సౌఖ్యస్థితుల్, 142
- తే. పట్టణ నియోగియా గుణభద్రుడనెడు
భరసురుం డొక్కఁడియ్యూర వాసిగనియె.
వాని బంటునకున్న యైశ్వర్యగరిమ
పడసినఁ గుజేరుడైనను బ్రదికిపోవు. 143
- మ. అలరుందూపులమన్నె వాని. మగవాడనించుఁ దత్కొంత. అ
య్యలివేణీమణి జారసంగమసుత్తై కాకాంక్ష చే దీని ని
చ్చులు నాయుంటికిఁ బంపు నొక్కని మహాచాతుర్యదైర్యాప్తి మె
చ్చులొసంగం దగువానిఁగాఁ బనుపుమంచున్ దైన్యపూర్వంబుగన్.
కం. ఏనుసు మాలిమిగల మగ
వానికి నిది యెఱుకనేయ వడవడవడఁకున్
గాని చన వెఱుచు వాఁ డ
మ్మానినితోఁ బ్రొద్దు కొంచెమా యొనఁగూడున్. 145
- తే. అట్టిచో నెట్లాపోవుదునంటివేని
తద్దృహముచెంత నొక వటతరువు గలదు.
దానిపై నెక్కి చీకటిగాన నిపుడె
డొడవెంటనె దిగు. మొనఁగూడుఁ బనులు. 146
- తే. కాంతిమతి దానిపేరు. తత్కొంతుఁ డధిపుఁ
డనువఁగా దూరభూమికి నరిగినాడు.
నడచి యిచ్చటి కతఁడు రాఁ దడవుపట్టు
వేగఁజను. మిందులకుఁగాను వెఱవవలదు. 147
- కం. అని నన్నుఁ బలికి దానిన్
కనుఁగొని యమ్మగువ కింతకార్యం బోజ
వ్వని! వే తెల్పుము పొమ్మని
అనుఁగ నది వెడలిచనియె. అంతట నేనున్. 148
- మ. తరలంబైన మనోంబుజంబు ఘనసంతాసంబుతోఁ బోరి శం
బవవిధ్వంసి మహాప్రతాపము జయింపం గాంతిమత్యాలయాం
తరముం జేరఁగ నిశ్చయింప వట ముద్యత్రోఘ్నిమల్ మీఱ నె
క్కి రహిన్ శాఖలవెంటనే యరిగి తద్దేహంబునన్ డగ్గితిన్. 149

ఉ. అంతకుమున్నె యచ్చటి కొయారముమీఱగ వచ్చియాన్న త
త్కాంతిమతీవధూటి ననుఁ గన్గొని మో మరవాంచి నిల్చినన్
చెంతకుఁజేరి దాని యిది సిగ్గువడన్ సమయంబటే, గృహ
భ్యంతరసీమఁ జేర్చుదమటంచు ననుం గొనిపోయి రిద్దఱున్. 150

చం. బటువులుతాపి తా పలుపుపట్టుతలాడముమీఁదఁ జల్వదు
ప్పటివయిఁ జప్పరంపు జిగి బంగరువాఁత కురాళముం గురం
గటఁ బడిగంబుఁ గంచుదివగంబము గల్గిన పట్టెమంచ ము
త్కటరుచి నించ మించు రతిథామముఁ జేరితి నిర్భయంబునన్. 151

తే. అంతట భుజించి నను వినయంబుదోచ
మంచమున నుంచి యత్కాంతిమతిని జూచి
ఎనసెగదవమ్మ నీమనోభీష్ట, మితని
అలరుఁబ్రాయంబు కొల్లాడు మనుచుఁబలికె 152

శా. నన్నీక్షించి సనుస్తదేశతరుణి నానారహః క్రీడలన్
కన్నా. వందపుజాణ. విక్కలికి బొంకన్లేదుచుమ్మా. మెయిన్
చిన్నెల్నించకుమా బయల్పడిన నాచేగాదుచుమ్మా, ప్రజన్
కన్నుల్మూయఁగ. నీకుఁదెల్పవలెనా కార్యం బకర్తవ్యమున్? 153
కం. అని తలుపుమాసికొంచుం, జనియెందద్దాసి గడియ చక్కఁగఁబొంకిం
చి. నెలంతయంతదల్పంబునకొయ్యవచ్చెనగవుమొగము నందోఁడన్.

తే. ప్రథమసంగమకేళి నప్పటికి నంత
ముగ్ధయనిపించి పిదప నమ్మోహనాంగి
జాతివారాంబుజేక్షణల్ సైత మింత
నేర రనిపించె గలయికయారజముల. 155

మ. సభలోనన్ వివరింపరాదెకద! తచ్చాతుర్య! మెంతంచు నే
నభివర్ణించెద! అంశుమత్కర దురాపాంతఃపురావాస యా
ఇథయానామణి. ఎందు నేర్చినది హా యాకాశలంబంచు నే
సభయాశ్చర్యతఁ జెందితిన్ మహిమ నాసాతజ్జనీయోగమున్. 156

ఉ. ఎంతకునేర రంతతెగియించినవా? రది యున్న దేకదా !
అంతటఁ దెల్లవాటి నలతాంగి ననుం బడుకింటిమిద్దైవె
దంతపుమేలుమంచము సుథాకరకాంతగృహంతరంబులో
ఎంతయుఁజింతలేక వసియింపఁగఁజేసెను సాహసంబునన్. 157

ఇందువలన మనదేశమునగల పసిపిల్లలవగ్గమునందీ రహస్యము తలకు 2 రూపాయలకు దక్కుకగాని రొక్కము లండను కనుభ్రమన్నామరి నిశ్చయము. ఒక్కొక్క కుటుంబమునుండి యీవిధమున నెన్నిరావ్యములు దేశాంతరమునకు చున్నవో గమనింపుడు. తొలుదొల్త యింగ్లాండుకుడల వెల స్వల్పమై చూడ నందముగ నుండుచు వచ్చినందున మనవా రప్పు డింటింట వాడుమండిన కుల దేవతలగు రాటములు మూలబడవైచి సోమరులై దారము తీయుట ముదిరి. నేతపని నూని మగముల గట్టిపెట్టిరి. ఈసంగతి నెఱిగి యాంగ్లేయు లిప్పుడు మరవస్త్రములకును నూలుకును 2, 3 రెట్లుగ వెల పెంచిరి. మనవారు వస్త్రము లావెలకుఁ గొనఁజాలక చలుబాధలు పడుచున్నారు. బుద్ధియుతు లీతంత్రము నెఱిగి మనదేశమున రాటము నింటింటఁ బునఃప్రతిష్ఠ గావించి దేశదారిద్ర్య నివారణకొఱకు దారము తీయునట్లును మరలమగములు సాగించి నేత సేయు నట్లును బోత్తనహించుచున్నారు. ఈయవ్యయము చక్కగ సాగిన మనదేశమున రహస్యము యింటికిఁ బదిరూపాయల మొత్తము దేశాంతరముల కరుగక నిలబడఁగలదు.

జగ:- రాటము కులదేవత యంటి వేమిటి ?

కృ:- పూర్వకాలమున మనదేశమున నన్ని కులములవారు రాటము కులదేవతగా వాడుమండిరి. నూతనదంపతులు ముందుగ దీప్రసాద గావించి గృహంబుల నుంచుచు వచ్చిరి. కావుననే యిప్పటికిని వివాహములు జరుగునప్పు డీరాటము నకు బయలు దారముగల కదురు పొరుగింటి పుణ్యస్థలనఁ దీసికొని వచ్చుటయు దానిని కులదేవతయని వాడుటయు జరుగుచున్నది. ఇంక వస్త్రము రెట్లు వాడఁదగినది వివరించెద. వినుఁడు. వస్త్రములను బిగించి కట్టరాదు, వస్త్రములు కట్ట నారంభించిన పిల్ల లీయలవాటు చేయుదురు. అట్లు బిగించి కట్టిన రక్తమున కడ్డుకలుగుటే కాక రొండిగజ మొదలగు చిడుములు దేహమున నుత్పత్తి యగును. వస్త్రములు పెక్కురంగులచే నలరారుచుండును. అన్నివర్ణములలో శ్వేతవర్ణ ముల్లమును. స్త్రీజనులఁ సామాన్యముగ వివిధవర్ణముల నలరు వలువల ధరించుచుండురు. వయోవృద్ధులైన వెనుక వారి కట్టికొరిక మట్టుచుండును. మనము ధరించువస్త్రముల వర్ణము మన యారోగ్యమునకు సంబంధము కలిగియుండును. శ్వేతవర్ణమునకుఁ గందోష్ణకర్షణక్రి తక్కువ. అనీతవర్ణమున కధికము. కావునఁ దెల్లనిచీరలధరించువారికి దుర్గంధవ్యాప్తములగు నంబుజాద్యము లంతగ సోఁకకుండుటే కాక యష్టాధిక్యబాధయుఁ దఱిగియుండును. నల్లవలువలుధరించువారి కీరండుబాధలును మొండు. ఇతరవర్ణము లీరండురంగులకు నెంతసమీపముగ నొప్పుచుండునో యంతకుఁదగినటుల నీగుణముల నిచ్చుచుండును. మనము ధరించుచేలము లెపుడును బరిశుభ్రముగ నుండవలెను. అట్లుండనివి మనకే యింపు నింపఁజాలనపు డొరుల కెట్లుండునో వేయఁగఁ జెప్పవేల ?

మలేనాంబరము లారోగ్యభంగకరములు. కావున ధాతవస్త్రోధరము తఱు
ముగ నొనరించుచుండువలెను. వంట దేతారాధన చేయవలయును భోజనమయ
మునను విగల కుచియై యుండుటకుఁగ ను మడుగుల ధరించుచుండుము. అట్టి
తరగములందు వన కీతరస్పర్శ దేహత్రమకలిగిన నది యశాచారముగ నెంచి
కట్టినపుట్టముల విడిచి వేయగ నాదిన మఱవైచిన వస్త్రముల ధరించెదము.
శరీరములతోపాటు చీరలకును మా వధికము. అందువలనఁ దొలగోజున నుతికి
యాఱవైచిన వస్త్రము వలుదినమం దవరావృతమనకండైఁ బరము మడికను
వయోగమని మనవారు నిర్ణయించియున్నారు. మడిది యతికి మార్జ్యము
జాతీపోవునట్లు జాడించి పిడిచి మడుతలులేకుండునట్లు విడిచించి యాఱవైచిన
వస్త్రముని నెడ్డల నిర్ణయము. కొండలుసోమరు ల్లు కావించక ముటిగిడ్డల
నీట మంచి యాఱవైచి మడియని వాడుదురు. ఇట్టివారిని నిదర్శనముగ నెన్ను
రాదు. అజయవస్త్రము మడుతలు నిలిచినట్టియఁ గాటివట్టియఁ గట్టినట్టియు
నెలుకలుగొట్టినట్టియు వస్త్రములఁ గట్టుట యనాచారమని నిర్ణయించిన మన
వారిం గూర్చి విచారించిన కుచితయందుంగల లభ్యము కొంతవఱకు నను దెలి
యకపోదు. పట్టపుట్టములకు వెల యధికము. ఆకర్షణశక్తి తక్కువ. కావున
నొకపరి యుతికి యాఱవైచినవి దినములకొలదిఁ గట్టుట యాచారమని మన
వారు నిర్ణయించియున్నారు. ఈయవకాశముచే బురుళ్ళుగూడ గడపురు
వాని నుతికి యాఱవేయకుండుట నింద్యము. లోకము న సోమరు లెక్కుడుగురుని
యెఱిగియే పూర్వ లాచరవిధుల నింతకఠినముగ నిర్ణయించి యున్నారని
యోజించినపుడు ద్రువపడుచుండును. అజనవారివలె నిండింట నెవరివస్త్రమును
వారుతికి యాఱవైచికొనుట మంచిది. శరీరముల కుభ్రవలదికొనినట్లు వస్త్ర
ముల నుతికికొనటయు నుచితము. ఇది నీచమని కొండటి తలంపు. గురుకుల
వాసమొనరించు కిష్కలును దేశాటనమొనరించువారును గొన్నితావుల నివసించు
వారును నిట్లాచరించుచుండుటం బరికింప నిది పూర్వాచారమని స్మరింపక
మానదు. సీమదేశమున ధనికులుకాని కుటుంబములం దెల్ల నెవరియింటివస్త్ర
ములను వారలే కుభ్రము కావించుకొనెదరు. రంగులరేసి తెల్లనివస్త్రముల
నరగంటనేపు సబ్బునీటియందుఁ గూని చవుడో సోదాయో కల్పిన నీటియందుఁ
గూని నానఁబెట్టి యరగంటనే పుడుకఁబెట్టి యుతికిన మార్జ్యము వడిలి కుభ్ర
పడును. అనంతరము నిర్మలాదకమున జాడించి పిడిచి దులిపి యాఱవేయ
వలెను. చవిటిమన్న సోదాయో నీళ్ళయందుఁ గలిపిన యనంతరము వస్త్రము
లందు ముంచవలెను. అట్లుకానిచో వాని కార మొకచోటనే వస్త్రముల కంటి
బలముతగ్గి ముందుగ నట్లంటినతావులఁ జినిగిపోవును.

జగ:- అబ్బా! కట్టకొను గడ్డలనుగుఱించి యెన్నిసంగతు లున్నవి! ఇవన్నియు దిన
దినము మనము చూచెడివే కాని పూసగ్రుచ్చినట్లు వ్రాసి యిట్లుతెల్పుట చాల
వితరగానున్నది. ఆరోగ్యమును గుఱించి యింకను నేమేమోసంగతు లున్నవే.
అమక్కులుకూడఁ గొంచెము వినిపింపు. ఎందుకైనను వినియించిన మంచిది

కృ:- ఇవి దినదినము నొనరించుచునులే కాని వీనినిగుఱించి గ్రంథసమయముల కొక సారి వినియుండిన నాచరణలోచనము లప్పుడప్పుడు స్ఫురణమవచ్చి మేలుకావించును. కావున స్వల్పవిషయములైనను గించిత్తుగ నైన నెఱిగియుండవలెను. దినదినము మనము స్నానము చేయుచుందుము. దీనినిగుఱించియుఁ గొంచెము ముచ్చటించుట ముఖ్యము. కావున నుపన్యాసమంజరినుండి యీవిషయమును 4 మాటలు వినిపించెదఁ ఆలకింపుఁడు.

—♦ స్నానము. ♦—

దేహోగ్యము కాపాడుకొనుటకు దినమున కొకసారియైనను స్నాన మాచరింపవలెను. దృఢశరీరముకలిగి మంచియారోగ్యదశ ననుభవించువారు శీతోదక స్నాన మొనరించవలెను. తదితరు లుష్ణోదకస్నాన మొనరించుట మేలు. మోచేయి నుష్ణోదకమున ముంచి వేడి తెలిసికొని యట్టిసీరు పసిపిల్లలకుఁ బోయవలెను. తఱుచు పనుల నొనరించుచుండుటచేతను వేడిపట్టు నలవాటు కలిగియుండుటచేతను మన యటచేయికిని శ్రోత్రమును నీటియుష్ణత సూక్ష్మముగఁ దెలియుట కష్టము. మిక్కిలి వేడిసీరు పసిపిల్లలకుఁ బోయరాదు. కావున మోచేతఁ గనిపెట్టి యట్టిసీరే పోయవలెను. తేనెవికాలమునను బూర్ణారోగ్యముకలిగి పాటుపడునప్పుడును దినమున కిరుమాటులు ముమ్మాటులు స్నాన మాచరింపవగును. వేకువజామున శీతోదకస్నాన మొనరించి కొంచెముగ నుదక పాన మొనరించుటచే ననేకవ్యాధు లడుగంటి పూర్ణారోగ్యము కలుగును. దీనిచే నశీర్ష ముడిగి మలబంధ ముడఁగును. కావున నది మానవుల కాయ ర్వృద్ధికర మగును. ఈకారణముచేతనే పూర్వ లుషస్సానముల విధించి యున్నారు. భోజనానంతరము స్నాన మొనరించుటచే నశీర్షము కలుగును గావున శిశువులకట్లు స్నానము చేయించరాదు. ఆరోగ్యవిధులుగ నిర్ణయించిన ప్రత్యాచరణమునందును మనవా లేకకొని ద్వ్యర్థకరీయను నట్లు భగవదారాధనపరత్వము నిమిచ్చియున్నారు.

జగ:- మన మారోగ్యముగానుండుటకు వ్యాయామముగూడ నవసరమంటివికద! దాని గుఱించియుఁ గొంచెము వినిపింపు. అక్కడితో సరిపోవును.

—♦ వ్యాయామము. ♦—

కృ:- వ్యాయామమనఁ బరిశ్రమము. ఒడ లలయున ట్టేదేని యొకపని చేయక భుజించినఁ బదార్థమంతయుఁ జక్కగ జీర్ణమై యెంటఁబట్టదు. పనులెల్ల స్వయముగ నొనరించుకొను మనవంటివారికిని బాటుపడిజీవించు నితరులకును నిట్టివ్యా

యామ మంతగా నవసరముకాదు. బొత్తిగాఁ గాయకష్ట మొనరించు నవకాశములేని యొక్కవంతు లది చేయనిచో రోగిష్ఠులగుట నిశ్చయము. పాలు ద్రావెడు శిశువులు మొదలు కష్టపట్టుకొని నడిచెడు ముదునగులవఱకు నెల్లరకును వారివారి పరిస్థితుల ననుసరించి తగురీతిని వ్యాయామ మొనరించుట ముఖ్యము. పసిపిల్లలు కాలచేతు లూపుటయు నాడుటయు వ్యాయామముగను. వృద్ధుల కటు నిటు తిరుగుటయే వ్యాయామముగను. వ్యాయామము లేనిది శరీరావయవములకు బలము కలుగదు. నాడుచుండు బీగపు టిను మైనను దళతళ లాడుచుండును. గూట నుంచినది తుగ్గివ్వపట్టి వంచిన విలుగునంత బలహీన మగును. పరిశ్రమలేనిచో శరీరమంతటను వ్యాపించియుండు నరములును గండలును బలహీనములై యేగూత్రము కష్టము సహించలేక చలిగారికి జలుబును వేడిగారికి గాఁకయును గలిగించుచు రోగగర్భముల నొనరించును. పసిచేయనివారి జీర్ణకోశమునందలి జఠరాగ్ని బలముతగ్గి తినినపదార్థముల నెల్ల జక్కగఁ బచనము చేయఁజాలనందున నజీర్ణవ్యాధి యుండును. సర్వరోగములకు నజీర్ణము మూలమని మన మెఱుంగుదుము. పరిశ్రమచేయువారి దేహములు బలిష్ఠములై శీతవాతాతపములకు మార్పులొందక నీరోగములై యుండును. అందువలననే కాయకష్ట మొనరించుచు నెండయు వానయు లక్ష్మ్యములేక జీవించు సామాన్యకుటుంబములవారలలో బహుజనులు బలాధ్యులు సారోగ్యులు నై యుండ నైక్యవ్యవస్థలు పెక్కుండ్రు బలహీనులుగను రోగిష్ఠులుగను నుండుట చూచుచున్నాము.

తే. గీ. చేయఁ బనులెల్ల నొడలికిఁ జేవ కలుగు.

చేయనొల్లని యొడలులు చీకు లగును.

దున్ను నిరువదియేండ్లైన దుక్కిటెద్దు.

లాలపోతులు పదియేడులైన మనవు.

కావున మన కాహారాదికములతోపాటు దేహపరిశ్రమము ననుదినావసరమని యెఱిగియుండవలెను. ధనికులయిండ్లయందుఁ గొన్ని తావుల నుత్తమస్త్రీలు పదిలేకుండఁ గాలమును వ్యర్థపుచ్చఁజాలక రామాయణాదిగ్రంథముల వ్రాయుచును బూదండలం గట్టి దేవాలయముల కనువుచును గాలము గడపుచుందురు. కొందఱు విలాసార్థముగ మెడపట్టి టోపి చిలుక మొదలగువాని నున్నితోడను నూలుతోడను నల్లి ప్రియబంధువుల కనువుచుందురు. కొందఱు గవ్వలు గచ్చ కాయలు నాడుచుఁ గాలము గడపుదురు. కాయకష్ట మొనరించుచు నింటివనుల నెల్ల జక్కపెట్టుకొనువారికి విరామముకలిగినపు డిట్టి యనాయాసకరములగు పను లుల్లాసకరములగుం గాని బొత్తుగ శరీరమున దినదినము ముమ్మాత్రై నఁ జేనుట నంకురించఁజేయు పనులు లేనివారి కిట్టిపనుల నొనరించుట దేహరోగ్య ప్రదము కాఁజాలదు.

—♦ భాగినీయలు ♦—

భాగినీయయైన శ్యామలాంబ పాణిగ్రహణముచేసిన యప్పుయ్యతో ముప్పుది యాచున్నమును ముచ్చటగాఁ గాఁపురముచేసినది. ముగ్గురునల్లురువిడ్డలను గన్నది. అం దిరువు రచిరము మ్రుదిరి కాని యిరువురు పెరిగి పెద్దయైరి. వాగిగోఁ బ్రథమఁడు శేషచలము. వాని కింగీషు చెప్పించిరి. మూలమైనను ప్యాను చేయించిరి. రివిన్యా శాఖం బ్రవేశపెట్టిరి. చాలకాల మవ్వఁడు తాలూకాగుమాస్తాగా నుండెను. రెండు మూడేండ్లు రివిన్యాయనప్పిక్తు రవ్యోగముగూడఁ జేసెను. కృష్ణక్రమముగాఁ బ్రమోద నగుటయుఁ గలెక్కు రాఫీసుగుమాస్తాగా శేషచలము చేలగుచున్నవాఁడు. బుద్ధిమంతుఁ డని భూషింపబడుచున్నాఁడు బాల్యముననే వానికి బరిణయ మైనది. నాగరాజుపల్లె నివాసులైన జంధ్యాల పెదసు బహ్మణ్యశాస్త్రిగారి విడ్డ నుబ్బుమ్మ పెండ్లము. సుహ రిరువది సం॥ ల నుండి నుబ్బుమ్మయు శేషచలము ననుసూయారక్త్యులు మరుభవిం చున్నారు. ఆప్రాసక్తులగుకూడ నైనవారు. అవొకరిక స్త్రీ ఒకఁడు పురుషుఁడు. పురుషుఁడే పూర్వజాఁడు. వారిపేరు లక్ష్మీనరసింహము. ప్రకృతము (134) ౧౦ సం॥ ల ప్రాయము. అప్పుడే మూగ్గురువిద్య యార్భము. స్త్రీగోపత్ర సీతాలక్ష్మి. శివతన్త్ర ప్రాయ. దాని కప్పుడే ధవుఁడు సిద్ధమైయున్నాఁడు వాఁడు తండ్రిమేనమామయైన మేళ్ళచెజువు కామయ్య దత్తపుత్రుఁడు. మేనమామకూతులే వీరికి వివాహము చేయుట విధియైనను నట నభావమగుట నిటుచేయవలసినచ్యెను. వేలువిడిచినమేనమామ తొకనికి బాం యొకత యున్నదికాని శేషలము మేనత్తకొడుకువిడ్డయరి కొడలివరుసయై నను నీవిధము నిశ్చయించబడినది. ఇప్పుటి వారసత్వముగూడ నిండులకు హేతువైనది. ఇట్టి చిట్టిసంతానముతోడను సెంతయు బుద్ధిమాతు రాతైన యంతితోడను నేబది రూపాయల వేతనము తెచ్చికొనుచు శేషచలము చిన్న శ్రీమద్భూషణుగాఁ జెలగు చున్నాఁడు స్థూలకటుంటుంబయును సవరించుచునే వీరి తాత మహాదేవయ్య స్వకు టుంబయును సుచన్నము నల్బుకొనెను. వేలుగా వేశ్యమును వినిర్మింపించెను. స్థూలక పుత్రుఁడగు మేళ్ళచెజువు నుబ్బుమ్మ స్వకుటుంబమును సవరించుకొనుటకు సమర్థుఁ డగుటతోడనే తాఁగట్టించిన భామమునఁ బ్రవేశించెను. పాఠోపాత్పాదికముచే బాగుగా సంపాదించెను. సహస్రబ్రాహ్మణసమారాధనాది సత్కార్యములుగూడ నలువఁగలిగెను. ఆత్మజాఁడైన యప్పుయ్యను నర్సారావుపేట డిస్ట్రిక్టునునసమ్రోద్ధ స్థిఠులైన వంకా యలపాటి శేషచారముగారివద్ద గుమాస్తాగా గుదిర్చెను. ఆగుమాస్తాగిరుండియే యప్పుయ్యయు నర్సారజసమర్థుఁడయ్యెను. స్వాగ్జితపితృగర్జితములనుండి సన్నసన్నగా నంతయో యంతయో యవ్వలిమ్ముటకుఁగూడ నారంభించెను. అట్టి పితృగర్జితమునకు స్వాగ్జితము జతఁజేసి హక్య మొకటి నిర్మించుకొని యనర్సారావుపేటలోనే శేష చలము శ్రీతివలీయోవ్యోగమును జేయుచున్నాఁడు. తల్లిని జిల్లెలిని దండ్రిచెల్లెలిని దనపోష్యవర్గములో నునిచికొనినాఁడు. వాండును వలసినంత తోడ్పాటుతో వాని వర్ధిలఁజేయుచున్నారు.

అవ్వానితరువాతి యప్పుయ్య శ్యామలాంబల యవత్వ మన్నపూర్ణ. అది యన మదల గాగ్రువాసి చింతలపాటి నుబ్బుమ్మ యింతి. వీఁడు వేలుయో రెండువేలొ విత్తమెత్తు నగృహారమున కధ్యక్షుఁడైన పార్వతీశము ప్రథమకుమారుఁడు. ఆపార్వతీశ

మప్పయ్య మేనత్తకొడుకు. మేనత్తకొడుకును మేటియగ్రహరితుడు నగటనే యప్పయ్య యాపార్వతీశము నాత్మజున కనుగొంగూతు నర్పించి యత్యంతవైభవముతో నర్పణము చేయించెను. కాని యాత్మజ రజస్వలగాక పూర్వమే యల్లుడు పెల్లుడు యావజ్జీవము సంగలార్చెను. శ్యావల దుఃఖమిఁకఁ జెప్పవలసియే లేదు. బాలవిధవయగు పట్టిని జూడలేక ఒహుకాల మది వనవివసవి యన్నమునీళ్ళే పరించి కృశించి కడకు గుండె రాయిజేసికొన్నది. అన్నపూర్ణ యజ్ఞానదళయందే యాపవైభవ్యయై పుట్టింటనే పొక్కుచుం బడియున్నది. అప్పయ్య బ్రదికియున్నప్పుడే యద్దాని భరణమునకై పార్వతీశమును బ్రార్థించెను. కాని యతఁ డంత లెంపుగలవాఁడు గాకుండుటఁ గడపి గడపి కడకు సం॥కు 75 రూపాయ లిచ్చుటకు సమ్మతించెను. ఇట్లొక కొంతకాల మిచ్చెను. చదవడి పార్వతీశమును బంశత్వ మొందుటయొక దద్వితీయపుత్రుఁడు రామయ్య తగ్గించియో యెగ్గించియో యిచ్చుచున్నవాఁడట. అన్నపూర్ణ యన్న శేషవలముపోషణలో నుండుచు నత్తింటియర్థము ననంతరజీవితముగా వడికిచ్చి వృద్ధి జేసికొనుచున్నది. అది లెక్కదొక్కయే కాక లిఖితముదితముల లీలమొక జరువగలది. చదివినది సగమో సాంతమో యర్థముగూడఁ జేసికొనునది. కాని యయ్యర్థ మైహికమునఁ గాక యాముష్మికమున వ్యయపెట్టుట యభ్యసించవలె.

భగినులలోఁ బ్రథమయైన విశాలాక్షమ్మకు మగని తమ్ముని కొడుకు కాలభైరవుఁడు దత్తుఁడు. దత్తస్వీకారాదికము జరిగినదో లేదో తెలియదు కాని తద్దినాదులు మాత్రము తత్తత్తుని తలఁ బడినవి. జౌరసుఁడుగామిని నన్యోన్యప్రేమలు మా కంతగా నగపడకపోయినను భాగినీయగణములో మాత్రము క్రథముఁ జైనవాఁడు. తఁడ్రులే యభివృద్ధులగుటఁ దద్దత్తుఁడు సహాధర్యతో సమముగనే యాస్తిని బంచుకొనియెను. అవ్వాని కంబాపురవాస్తవ్య చల్ల సీతమ్మ స్వతఃయ లక్ష్మమ్మను సమర్పించుటయొక నద్దానివలనఁ గొడు కొకఁడును గూతు రొకరితయొక గలిగిరి. కొడుకు రామకృష్ణయ్యకుఁ గనిన తనయ లక్ష్మీని దనతనయ వరలక్ష్మీని లంకా పేరావధానులకును బెండ్లిచేసి పితృవరంపరాగతముగు హైదరాబాదుపాఠశాల్యమును బఠరించుచు నటఁ గొంత కాలము పల్లిగుంతను గొంతకాలము వెళ్ళించి యేంబదవవయసడి నీలోకమును విడిచి పోయెను. కొడుకు రామకృష్ణయ్యగూడఁ గొంతకాలము హైదరాబాదునను గొంత కాలము పల్లిగుంతను దండెవలెనే తానును వెళ్ళించి యావిక్రమ సం॥ వైత (1940 ఏప్రిల్) మాసమున హైదరాబాదునుండి వచ్చుచు గుంటూరులో దోపజ్వరమున నకాలమరణము నంది యాత్మీయుల కగ్గలము వ్యధ గలిగించెను. కాలభైరవుని యల్లుఁడైన శేరావధానులు క్రమాంతమో ఘనాంతమో స్వాధ్యాయము చక్కగాఁ జదివిన సద్బాధిష్ఠులు. జన్మభూమి పల్లెగుంతదగ్గఱే కొదమగుండ్లయే కాని గుంటూరులో నుండుచున్నవాఁడు.

తదనంతరభాగినీయొఁడు గొరిపెద్ది యప్పయ్య. ద్వితీయభగినికి వీఁడును దత్తుఁడే. అద తతయ నామెయనంతరమైనదే. ఏటలైనను దద్దగినికిఁ దద్దినము పెట్టుచుండుటచే భాగినీయలలోఁ బరిగణించక తప్పినదికాదు. అంతయే కాని మేనమామలపై నుండఁదగిన ప్రేమ వానికిని లేదు. మేనల్లునిపై నుండఁదగిన ప్రేమ మాకును లేదు. తాదృశ్శాకులత్వమే కాక తల్లి చెల్లెలికి మగఁడగుటగూడఁ దట్టింపించుననుననున్న వెంకటప్పయ్య కుటుంబముందు మాత్రము వానిప్రేమ యనూనము. వానికే

కాదు. వానిసహోదరులకును జననికని నందలకు నట నత్యధికము వాంఛయింటికి వచ్చినప్పుడైనను నిరుగుననేయున్న నన్నీక్షింపనుగూడ నీక్షింపరు. ఆహ్వానించినను ననుగ్రహింపరు. పెత్తండ్రియే యాయభ్యుదయను బెంచుకొనియెను. మాడుక్కజోగమ్మ మరణించిన తరువాత మఱియొక పెండ్లి చేసికొని యాపెండ్లము నాయన దత్తస్వీకారము దా రొనరించిరి. కాని దత్తుడు దత్తుడగునటకుఁ దండ్రికూడ నుండమిఁ దదనుజ వీనిని దాఁ బెంచినది. పెద్దజేసినది. కన్నతలిదండ్రులకూడఁ గప్ప నుఖములు విచారించుచుఁ గనిపెట్టిరి. అంతియేకాక యాత్మజను బదులిచ్చియే యవ్వాని వివాహమాచరించిరి. వివాహిత లంకా కొండయ్య బిడ్డ స్థితారామస్వ. పెండ్లిపేరంటములు చేసి మేనత్త వీనిపైఁ బెత్తనము పెట్టుటయు లౌకిక వ్యాపార పాఠోపాధ్యాయ ద్యనేకమార్గముల నెట్లో జీవించుచున్నాఁడు. సంతానము నున్న.

మీదటిభాగి నేయుడు మేళ్ళచెరువు కామయ్య. అంతిమభగినకి వీఁ డొరనుండే కాని దత్తుడు గిత్తుడు కాఁడు. భగినీర క్తనముద్భవుడగుటచేత నే స్వభాగినేయతను సార్థకశేషమయఁ జనునంతవఱకు మామై జాలఁజేయుతో నుండుచువచ్చెను. ప్రసంధ యత్నముననే వీనికిఁ దండ్రియే కాక తల్లియూ గతిండుటయూ బెత్తండ్రి యభ్యుదయ భార్య వెంకమ్మ తన ప్రస్థమిచ్చి తాఁబెంచెను. మహాదేవయ్య మేజేజిమెంటులోనే యుపనయన మొనరింపఁబడియెను. అనంతరము చినపెత్తండ్రికొడుకు నుబ్బయ్య పెత్తనమునకు వచ్చెను. సామాన్యమైన వదువునఁ దప్ప నేరిచేతను గామయ్యచే నింగ్గి పులో వేలుపెట్టించఁబడెను. కాని కడకు నుబ్బయ్య యేష్టిడరుగుమాస్తాలగ్గఱనో యింత లెక్క దొక్క నేర్పించెను. గొప్పష్టిడరైన కొండుభట్ల గోపాలకృష్ణయ్యగారిగ్గఱ గుమాస్తాగాఁ గుదిర్చెను. మైనరువెళ్ళుటతోడనే ప్రవేశించిన కామయ్య మధ్య మార్పు లేకుండ ద్వాత్తింకద్వత్సరములు తన్నాయనాదిదండనే యుండెను. ష్టిడరును గుమాస్తాయను బరస్పరము బద్ధానురాగులయ్యే ప్రవర్తిరి. అందువల్లనే మల్లాది నరసింహమూర్తిగారు ష్టిడరువనికిఁ బ్రారంభించినపుడు తన్ను గుమాస్తాగా రమ్మ న్నును జన్నవాఁడు కాఁడు. నర్సారావుపేట ష్టిడరుగుమాస్తాలలో కెల్ల నాయకుఁ డనఁదగియుండఁగాని యూరుఁ బేరు లేకుండ నుండినవాఁడు కాఁడు. విఖ్యాతియే కాక వేలవిత్తముకూడ నార్జించెను. చిన్నతనమునఁ గొన్నినాళ్ళు నాటకపుఁ గంపెనిం బ్రవేశించి వేషములకూడ వేయమొదలు పెట్టుటయు బందు గులు కొండలు నిందించిరి. మాయన్న రామలింగయ్య బిడ్డ యనంతరామమ్మ ప్రభ వించినవాటినుండియే భాగినేయుడైన కామయ్యయే భర్తయని పాటలుపాడఁ బడుచుండినను దలిదండ్రులు లేని దాని పెండ్లి తాఁ జేయఁదలంచి యున్నతదనంత రపుటన్న వెంకటప్పయ్య యిట్లు వేషములువేయుచో నేను నీకుఁ బిల్లనియనని యే మేమో యనుచు వచ్చెను. పెత్తండ్రికొడుకు నుబ్బయ్యకూడ బిట్లు కోపించు చుండెడివాఁడు. పిన్నలగ్గఱనుంచి పెద్దలవఱకు నాటకపుఁ గంపెనిం బ్రవేశించి వేషములు వేయుచుండుటచేఁ గాలప్రవాహమునఁబడి కామయ్యగూడ నందులకుఁ గడంగినను భయమువిడిచిమాత్రము ప్రవర్తించినవాఁడు కాఁడు. బాల్యగుగుట నింకను బరమార్థమునఁ బ్రవేశించుచున్నను రాత్రివేళల సద్యఃతైరములమాత్రము చేయించు కొనెడివాఁడు కాఁడు. పాత్రధారణ చేయునన్నదినమునఁ బగలే పనిచేయించిభాని మొలకతైరమనిగూడ నలుకవహింతురేమో యను భీతి నెక్కడనో స్నానముచేసి

మునుగు చేసికొనియే వసతికి వచ్చెడువాడు. ఎట్లైన నేమి భాగి నేయుండై చరమ ప్రమాప్తుడగుట భ్రాత వెంకటప్పయ్య యనంతరామయ్యనిచ్చి యతివైభవముతోఁ గృతవివాహుండయ్యెను. అప్పటి కింకను గామయ్య కడుసంపాదనపరుడు కావనికని బెత్తండిగొడుగు నుబ్బయ్య సాంకసంపాదననుండి సోదరుని నువతికి సామ్యు పెట్టక పోయెను. కామయ్య భార్య కాపురమునకు వచ్చినతర్వాతఁగూడ నరారనవరుండయ్యును నన్ను గాదని యాభరణము లమర్చలేకపోయెను. అందుల కన్వితంత్ర తయే కాక యవ్యక్త సంచారములముగా నధ్ధాంగిపై నత్యమ రాగము కలుగమియుఁ గారణమయ్యెను. ఆకారణములచేతనే యాదినములలో నొక చుట్టమనియు, బక్క మనియు మాటమనియు ముచ్చటమనియు మంచియనియు నెబ్బయనియు జవమనియుఁ దవమనియు నేదీయు లేక గుమాస్తాపని కంపెనికార్యమునున్న గువానితోనే కాలము గడపెను. భాగి నేయుండే యిటు గాఁ బరు లేమహాపరింతురు? అప్పట్ల వ్యవహారము లకును సవధానములకును నాయూరి కనేకపర్యాయము లభ్యుద్గమనము తటస్థించుటయు నాదరముతో నోదనముపెట్టువారు లేక వ్యాకులపడితిని. భాగి నేయి శ్యామలాంబ యున్నను నప్పు డది యత్రక్రిందికోడలు. కోడలిదాని మేనమామకు గురుత్వమేద ? అత్తమామ లంత తెంచరులుగారు. సాహచర్యవిశేషమున శ్యామలగూడ నట్టిదే యగుడు బండుగులయిండ్లుకుఁ బనివినక పులిపాకపూర్ణయ్య గారియింటికిఁ బోగడఁగితిని.

నీ. భూసురుం బొడగన్నఁ బుచ్చు డాయన యొక్క

అహ మేని తనపంక్తి నన్న మిడక.

విద్వాంసుం బొడగన్న విడువఁ డాయన యొక్క

నెలయేని తనయింట నిలుపుకొనక.

యాచకుం బొడగన్న ననుపఁ డాయన యొక్క

మాసంపుబత్తెమేక జేసి యొక.

ఆర్తుని బొడగన్న నరుగఁ డాయన యొక్క

అడుగేని యాతని నరసికొనక.

అన్నదాత, విద్యదాదృతిశీలుండు,

అధికల్పశాఖ, ఆర్తిహారుండు,

అట్టిపూర్ణయాఖ్యుఁ డప్పట్ల జుట్టాల

కన్న నెక్కు డగుచు గౌరవించె.

అస్మద్విషయమునఁ గామయ్య యట్టుండినను నస్మద్భ్రాత యప్పయ్యయెడల మాత్రము భయభక్తులతోఁ బ్రవర్తిలెడివాడు. ఆప్రవర్తిలుటలోనే యన్న నుబ్బయ్యకుఁ దెలియకుండ స్వాధ్వితములోని పట్టతరావ్యము లల్లఁడు మామ కిచ్చుటయు నవిపెట్టి యాయన యస్మద్భ్రాతములోని మాగాణికానున్న మంచిహూమి 4 ఎకరములు కొని పెట్టుటయు నైనయది. అయ్యది యియ్యెడ నబ్బమబ్బము 5, 6 పుట్టనడ్లు పండుచు 2, 3 నేలరూపాయల నెలగలదిగా నుండుచున్నది. కామయ్యకుటుంబమునకు ఘనజీవనమై క్రాలుచున్నది. అటు మాయన్నతో నంతరంగము కలిపిన ర్తించుచు నన్ను జెన్నమాపునఁ జూచుకామయ్యతోఁ గలసి మెలసియుండవలెనని కమ్మలు వ్రాసివ్రాసి ప్రత్యుత్తరము పడయలేక పదపడి యిట్లువ్రాసితిని.